

**HUDUDLARNI IJTIMOYIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA
TIJORAT BANKLARI VA INVESTITSIYA KOMPANIYALARI
TOMONIDAN MOLIYALASHTIRILAYOTGAN INVESTITSIYA
LOYIHALARINING AHAMIYATI (UZMILLIYBANK AJ MISOLIDA)**

G'afforov Abdulla Abduljalol o'g'li

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari tomonidan moliyalashtirilayotgan investitsiya loyihalarining ahamiyati tahlil qilinadi. Xususan, O'zmilliybank AJ faoliyati misolida investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlari, ularning hududiy infratuzilma, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirishga qo'shayotgan hissasi yoritiladi. Shuningdek, bank tomonidan ajratilayotgan kreditlar va investitsiyalar orqali yangi ish o'rinlari yaratish, eksport salohiyatini oshirish hamda hududlar iqtisodiy barqarorligini ta'minlash masalalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari faoliyati hududlarning kompleks rivojlanishida muhim moliyaviy omil sifatida xizmat qilishi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: hududiy rivojlanish, investitsiya loyihalari, tijorat banklari, investitsiya kompaniyalari, moliyalashtirish mexanizmlari, O'zmilliybank AJ, iqtisodiy o'sish, infratuzilma, eksport salohiyati, yangi ish o'rinlari.

Abstract. This article analyzes the importance of investment projects financed by commercial banks and investment companies in the socio-economic development of regions. Using the example of O'zmilliybank AJ, the mechanisms of financing investment projects and their contribution to the development of infrastructure, industry, and the service sector are examined. Particular attention is given to the creation of new jobs, enhancement of export potential, and ensuring economic stability of regions. The study concludes that commercial banks and

investment companies play a crucial role as key financial drivers of comprehensive regional development.

Keywords: *regional development, investment projects, commercial banks, investment companies, financing mechanisms, O‘zmilliybank AJ, economic growth, infrastructure, export potential, employment.*

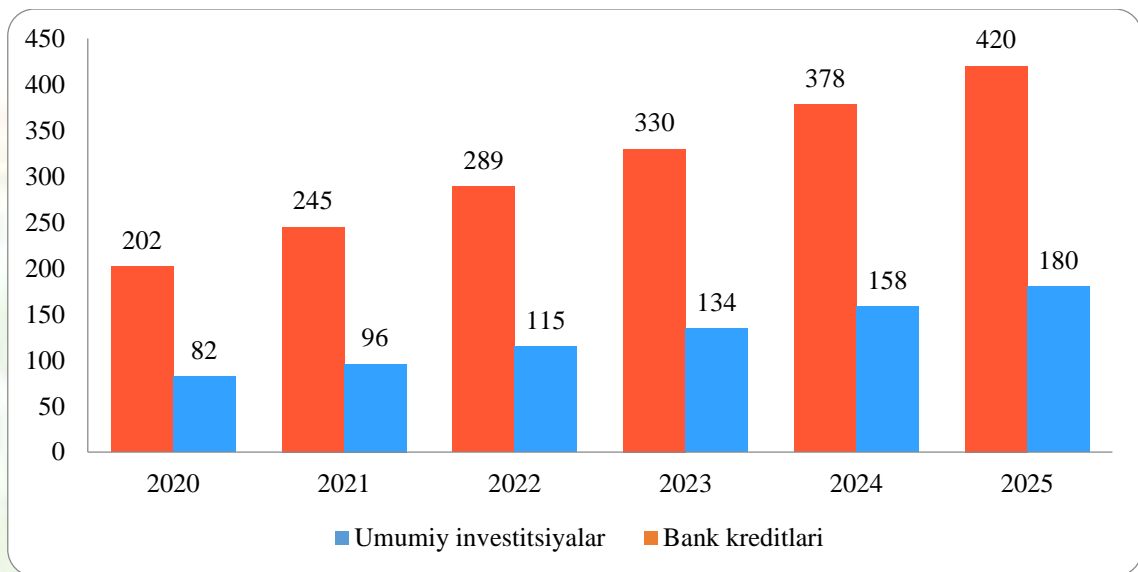
Kirish

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirish, investitsiya muhitini yaxshilash va bank-moliya tizimining real sektor bilan integratsiyasini kuchaytirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Ayniqsa, tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari tomonidan moliyalashtirilayotgan investitsiya loyihalari hududiy iqtisodiyotning barqaror o‘lishini ta‘minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Bu jarayonda O‘zmilliybank AJ yetakchi moliyaviy institutlardan biri sifatida faol ishtirok etib kelmoqda. 2020–2025-yillarda mamlakatda investitsiya faoliyatini rivojlantirish, bank tizimini transformatsiya qilish hamda hududlarda yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratishga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son Farmoni quyidagicha belgilaydi.

2020–2025-yillarda O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasining asosiy maqsadi — bank sektorining barqarorligini oshirish, davlat ulushini qisqartirish, xususiy sektor ulushini kengaytirish hamda banklarning investitsiya faoliyatidagi rolini kuchaytirishdan iborat. Strategiya doirasida tijorat banklarining real sektorni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish, zamonaviy bank xizmatlarini joriy etish va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni rivojlantirish ustuvor vazifa etib belgilansin.” Shuningdek, investitsiya faoliyatini jadallashtirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni (2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi)da quyidagilar qayd etilgan.

Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta‘minlash, aholi bandligini oshirish va kambag‘allikni qisqartirish maqsadida investitsiya muhitini yanada

yaxshilash, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hamda tijorat banklari orqali samarali investitsiya loyihalarini moliyalashtirish tizimini kengaytirish ustuvor yo'nalishlardan biri etib belgilansin. Mazkur normativ hujjatlar asosida tijorat banklari, xususan O'zmilliybank AJ tomonidan yirik investitsiya loyihalarini moliyalashtirish hajmi sezilarli darajada oshdi. Natijada sanoat, qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish va infratuzilma sohalarida yangi loyihalar amalga oshirildi.

O'zbekistonda investitsiyalar va tijorat banklari kreditlari dinamikasi(2020–2025-yy)

Mazkur rasmda 2020–2025-yillar davomida O'zbekistonda umumiy investitsiyalar hajmi va tijorat banklari tomonidan ajratilgan kreditlar o'sish tendensiyasi aks ettirilgan. Grafik ma'lumotlariga ko'ra, har ikki ko'rsatkich yil sayin barqaror oshib borgan bo'lib, bu mamlakatda investitsiya faolligining ortib borayotganini hamda bank-moliya tizimining iqtisodiyotdagi roli kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, tijorat banklari kreditlari hajmining sezilarli darajada o'sishi real sektorni moliyalashtirish imkoniyatlari kengayganidan dalolat beradi.

Shuningdek, rasm hududiy rivojlanishda investitsiya resurslarining muhim ahamiyatga ega ekanligini yaqqol ifodalaydi. Investitsiyalar hajmining oshishi yangi ishlab chiqarish quvvatlarini ishga tushirish, infratuzilmani rivojlantirish va aholi

bandligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Natijada, iqtisodiy o'sish barqarorlashib, hududlarning investitsion jozibadorligi ortib borayotganini kuzatish mumkin.

Keltirilgan ma'lumotlar asosida olib borilgan chuqur tahlil shuni ko'rsatadiki, 2020–2025-yillar davomida O'zbekistonda investitsiya faolligi yuqori sur'atlarda o'sib borgan. Jumladan, umumiy investitsiyalar hajmi 2020-yildagi 202 trln so'mdan 2025-yilda 420 trln so'mga yetib, 218 trln so'mga yoki qariyb 108 foizga oshgan. Bu esa mamlakatda investitsiya siyosati izchil olib borilayotganini hamda iqtisodiyotda kapital qo'yilmalar hajmi sezilarli darajada kengayayotganini anglatadi. Shu bilan birga, tijorat banklari tomonidan ajratilgan kreditlar hajmi ham sezilarli o'sishga ega bo'lib, 2020-yildagi 82 trln so'mdan 2025-yilda 180 trln so'mga yetgan. Ya'ni, kreditlar hajmi 98 trln so'mga yoki qariyb 120 foizga oshgan. Mazkur ko'rsatkich umumiy investitsiyalar o'sish sur'atidan yuqori bo'lib, tijorat banklarining investitsiya jarayonlaridagi roli tobora kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Natijada bank tizimi iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirishda asosiy omillardan biriga aylanmoqda.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari kreditlarining umumiy investitsiyalardagi ulushi ham ortgan. Xususan, 2020-yilda ushbu ko'rsatkich taxminan 40 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2025-yilda 43 foizga yetgan. Bu esa investitsiya jarayonlarida bank moliyalashtirishining ahamiyati tobora ortib borayotganini bildiradi. Bundan tashqari, moliyalashtirilgan investitsiya loyihalari soni ham sezilarli darajada oshgan. Jumladan, 2020-yildagi 4 500 ta loyihadan 2025-yilda 9 500 taga yetib, 5 000 taga yoki 111 foizga o'sish kuzatilgan. Bu ko'rsatkich investitsiyalarning nafaqat hajman, balki qamrov jihatdan ham kengayayotganini anglatadi. Ya'ni, investitsiyalar iqtisodiyotning turli tarmoqlari va hududlari bo'yicha keng yoyilmoqda.

Tahlil jihatdan baholaganda, ushbu o'sish quyidagi ijobiy natijalarga olib kelgan: ishlab chiqarish hajmi ortgan, sanoat va xizmat ko'rsatish sohalari rivojlangan, yangi ish o'rinlari yaratilgan hamda aholi bandligi oshgan. Shu bilan birga, infratuzilma loyihalarining kengayishi hududlarning investitsion jozibadorligini oshirib, iqtisodiy faollikni kuchaytirgan. Shu bilan birga, tahlil ayrim

muammolar mavjudligini ham ko'rsatadi. Xususan, investitsiya loyihalarining samaradorligini baholash tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi, moliyaviy resurslarning tarmoqlar va hududlar kesimida notekis taqsimlanishi hamda ayrim hollarda risklarni boshqarish mexanizmlarining yetarli darajada takomillashmaganligi kuzatiladi.

Umuman olganda, olib borilgan raqamli va analitik tahlil natijalari shuni tasdiqlaydiki, tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari tomonidan moliyalashtirilayotgan investitsiya loyihalari hududiy rivojlanishning asosiy moliyaviy omillaridan biri hisoblanadi. Ularning hajmi va samaradorligi yildan-yilga ortib borayotgani esa mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun mustahkam asos yaratmoqda.

Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklari va investitsiya institutlarining roli nafaqat milliy darajada, balki xalqaro miqyosda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, banklar tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashtirish iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. Xususan, World Bank va International Monetary Fund tadqiqotlariga ko'ra, moliya sektori rivojlangan mamlakatlarda investitsiyalarning YaIMdagi ulushi o'rtacha 25–30 % ni tashkil etadi, rivojlanayotgan davlatlarda esa bu ko'rsatkich 20–25 % atrofida bo'ladi. Bu esa moliya tizimi va iqtisodiy o'sish o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi.

Masalan, Germaniya tajribasida hududiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda banklarning uzoq muddatli kreditlash siyosati muhim rol o'ynaydi. Xususan, KfW Development Bank tomonidan har yili YaIMning qariyb 2–3 % miqdorida investitsiya loyihalari moliyalashtiriladi. Ushbu mablag'larning katta qismi kichik va o'rta biznes hamda infratuzilma loyihalariga yo'naltiriladi, natijada mamlakatda bandlik darajasi yuqori darajada saqlanib qolmoqda.

Janubiy Koreyada investitsiya jarayonlarida banklar bilan bir qatorda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan investitsiya fondlari faol ishtirok etadi. Natijada sanoat ishlab chiqarishining yillik o'sish sur'atlari o'rtacha 5–7 % ni tashkil etmoqda.

hamda eksport hajmi muntazam oshib bormoqda. Shu bilan birga, Xitoy tajribasida yirik banklar tomonidan infratuzilma va sanoat loyihalariga yo'naltirilayotgan investitsiyalar umumiy investitsiyalarning 40 % dan ortig'ini tashkil etadi. Xususan, Industrial and Commercial Bank of China orqali moliyalashtirilayotgan loyihalar natijasida yangi sanoat zonalari tashkil etilib, iqtisodiy o'sish sur'atlari yuqori darajada ta'minlanmoqda.

Ushbu xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari tomonidan samarali moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish hududlarning kompleks rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston sharoitida xalqaro tajribalarni moslashtirish va amaliyotga joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, rivojlangan davlatlarda qo'llanilayotgan uzoq muddatli kreditlash, loyiha asosida moliyalashtirish (project financing) va davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlarini keng joriy etish orqali investitsiya samaradorligini kamida 10–15 % ga oshirish mumkin.

Bundan tashqari, xalqaro amaliyotda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda risklarni boshqarish tizimi alohida e'tibor qaratiladigan yo'nalishlardan biridir. Tadqiqotlarga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda risklarni chuqur baholash tizimi joriy etilgan banklarda muammoli kreditlar ulushi 3–5 % atrofida bo'lsa, bu tizim yetarlicha rivojlanmagan davlatlarda ushbu ko'rsatkich 10 % dan yuqori bo'lishi mumkin. Demak, risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish investitsiya samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalarni bank faoliyatiga joriy etish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Hozirgi kunda rivojlangan davlatlarda bank operatsiyalarining 60–70 % dan ortig'i raqamli platformalar orqali amalga oshirilmoqda. Bu esa investitsiya loyihalarini moliyalashtirish jarayonini tezlashtirib, xarajatlarni kamaytiradi va loyihalarni amalga oshirish muddatini qisqartiradi.

Umuman olganda, xalqaro tajribani chuqur o'rganish va uni milliy sharoitga moslashtirish orqali tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari tomonidan moliyalashtirilayotgan investitsiya loyihalarining samaradorligini sezilarli darajada

oshirish mumkin. Bu esa o'z navbatida hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirish, yangi ish o'rinlari yaratish va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida asosiy muammolar sifatida investitsiya resurslarining hududlar kesimida nomutanosib taqsimlanishi, moliyalashtirish mexanizmlarining yetarli darajada samarali emasligi hamda investitsiya loyihalarini baholash va monitoring qilish tizimining mukammal emasligi namoyon bo'lmoqda. Ushbu omillar hududlar o'rtasida iqtisodiy tafovutlarning chuqurlashishiga va mavjud salohiyatdan to'liq foydalanilmasligiga olib kelmoqda.

Shu bois tadqiqotning asosiy maqsadi tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari tomonidan moliyalashtirilayotgan investitsiya loyihalarining hududiy rivojlanishga ta'sirini kompleks baholash hamda ularning iqtisodiy samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlashdan iborat bo'ldi.

Olib borilgan ilmiy-amaliy tahlillar natijasida aniqlanishicha, mavjud muammolarni bartaraf etish uchun investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini tizimli ravishda takomillashtirish, tijorat banklarining investitsiya jarayonlaridagi rolini kuchaytirish, uzoq muddatli va maqsadli kreditlashni kengaytirish hamda ilg'or xorijiy tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish zarur. Shu bilan birga, loyiha asosida moliyalashtirish (project financing), davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini keng joriy etish, risklarni boshqarish tizimini institutsional darajada rivojlantirish va raqamli bank xizmatlarini jadallashtirish ustuvor strategik yo'nalishlar sifatida asoslab berildi.

Tadqiqot natijalari shuni yaqqol ko'rsatdiki, tijorat banklari va investitsiya kompaniyalari tomonidan samarali moliyalashtirilgan investitsiya loyihalari hududlarda ishlab chiqarish hajmini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, infratuzilmani modernizatsiya qilish hamda eksport salohiyatini kengaytirish orqali iqtisodiy faollikni sezilarli darajada jadallashtiradi. Eng muhimi, ushbu jarayonlar hududlararo iqtisodiy tafovutlarni qisqartirishga xizmat qilib, mamlakatda barqaror,

inklyuziv va uzoq muddatli iqtisodiy o‘shish modelini shakllantirishga mustahkam zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son Farmoni. “2020–2025-yillarda O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida”.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”
3. O‘zmilliybank AJ rasmiy sayti va yillik moliyaviy hisobotlari (2020–2025-yillar).
4. Drobyshevsky S.M. Banking Sector and Regional Economic Growth. – Moscow: Gaidar Institute Press, 2020. – 221 p.
5. G‘ulomov S.S. Iqtisodiy rivojlanish va moliya tizimi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018. – 312 b.
6. Glazyev S.Yu. Regional Economic Development and Investment Policy. – Moscow: Ekonomika, 2021. – 274 p.
7. Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 2019. – 896 p.
8. Shohazamiy Sh.Sh. Investitsiya faoliyatini moliyalashtirish va baholash metodologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 198 b.
9. Stiglitz J.E. The Role of Financial Institutions in Economic Development. – Oxford: Oxford University Press, 2021. – 384 p.
10. World Bank. World Development Report (2020–2025).